

KORUPCIJA KAO VID ORGANIZOVANOG KRIMINALA

REZIME: Organizovani kriminal, sa pravom se može istaći, u današnje vreme ne poznaje granice država i režima. On predstavlja glavnu pretnju političkoj i ekonomskoj stabilnosti, odnosno privrednom razvoju u celoj jugoistočnoj Evropi. Mreže dobro organizovanih kriminalnih grupa svih boja i nacija bave se različitim „unosnim poslovima“ koji donose ogromne profite, a najčešće onima koji se odnose na trgovinu narkoticima, oružjem i belim robljem.

Dokazano je da u privrednom okruženju koje nije pretrpelo reforme, slabo finansijsko i privredno poslovanje u većoj meri je kombinovano sa svim nelegalnim poslovima.

Korupcija predstavlja najperfidniji i najteži vid organizovanog kriminala koji doprinosi njegovoj ekspanziji i ukorenjivanju u sve pore društvenog sistema. Korupcija omogućava brzo i jednostavno okorišćavanje, uz to teško joj je ući u trag. Imajući u vidu njen karakter potpuno je razumljivo što doseže planetarne razmere. Zato kriminolozi ne govore o potpunom odstranjivanju, već o njenom smanjivanju na meru koja je podnošljiva za društvo.

O korupciji se svi izjašnjavaju kao o neprihvatljivoj pojavi, makar deklarativno. Međutim, visoko moralan stav o neprihvatljivosti korupcije nalazi se u rasporaku sa konkretnim životnim situacijama, gde građani obično pred korupcijom „zatvaraju oči“, kako bi rešili različite životne probleme.

Problem korupcije je značajan. Stoga se tokom tranzicionih reformi ovim pojavama mora ukazati posebna pažnja uporedo sa ekonomskim pravnim i drugim reformama.

Ključne reči: organizovani kriminal, korupcija, nasilje, Evropska komisija, međunarodni akti

Organizovani kriminal, sa pravom se može istaći, u današnje vreme ne poznaje granice država i režima. On predstavlja glavnu pretnju političkoj i ekonomskoj stabilnosti, odnosno privrednom razvoju u celoj jugoistočnoj Evropi. Sukobi na prostorima bivše Jugoslavije i stanja postkonfliktnih političkih i ekonomskih kriza doprineli su ekspanziji svih vidova organizovanog kriminala. Poznato je da organizovanom kriminalu pogoduju uslovi nesigurnosti i haosa. Vođe „mafije“ koriste nepostojanje pravnih normi, iskorištavaju nemoć policijskih snaga uz spregu sa korumpiranim predstavnicima vlasti.

„Organizovani kriminal je po svojoj prirodi dinamičan. Pokazalo se da može na preduzetnički, poslovan i veoma fleksibilan način da odgovori na promenljive zahteve i situacije na tržištu. Kao rezultat njihove sve veće specijalizacije, mnoge organizovane

* Vanredni profesor Pravnog fakulteta za obrazovanje diplomiranih pravnika za privredu i pravosuđe Univerziteta Privredna akademija u Novom Sadu.

kriminalne grupe su u mogućnosti da koriste rupe u zakonu i da iskoriste mogućnosti različitih zakonskih odredbi, jurisdikcija i pravnih službi za sprovođenja zakona u različitim pravnim sistemima“.¹

Mreže dobro organizovanih kriminalnih grupa svih boja i nacija bave se različitim „unosnim poslovima“ koji donose ogromne profite, a najčešće onima koji se odnose na trgovinu narkoticima, oružjem i belim robljem. Ove grupe funkcionišu na legalnom i ilegalnom nivou, koristeći pomoć i usluge nekriminalnih eksperata za svoje kriminalne delatnosti. Poznato je da mafijaški karteli kontrolišu poslovne transakcije u određenim oblastima, baveći se podmetanjima, ucenama, pretnjama, silom, podmićivanjem i drugim neregularnim sredstvima. Uspešan biznis postaje, zapravo, rizičan ne samo u materijalnom već i u fizičkom smislu.

Porast i implantacija organizovanog kriminala na prostorima Srbije, Crne Gore, ali i u gotovo svim republikama bivše Jugoslavije predstavlja obrazac kakve posledice ima pružanje ruke organizovanom kriminalu u kontekstu njegovog prožimanja sa vrhovnim strukturama vlasti. Naime, povezanost režima u Srbiji sa nekoliko kriminalaca imala je za epilog regrutovanje i izgradnju paramilitarnih jedinica, mimo redovnih struktura vojske i policije. Pomenute jedinice su nakon toga upotrebljene kao paralelne i neregularne snage za etnička čišćenja u ratovima koji su vođeni. Mnogi od ovih ratnih veterana sa krivičnim dosijeima, pristupom naoružanju i povezanošću sa ekstremističkim nacionalnim elementima, kasnije su se transformisali u moćne kriminalne grupe i dalje u kontaktu sa elementima uniformisanih snaga, državne administracije i političkog sveta.² Te grupe su uključene u različite oblike nelegalne trgovine, uključujući trgovinu ljudima, drogama i naoružanjem sa zamljama Zapadne Evrope i Balkana uz dobro organizovanu i sofisticiranu saradnju sa mrežom međunarodnog organizovanog kriminala.

Dokazano je da u privrednom okruženju koje nije pretrpelo reforme, slabo finansijsko i privredno poslovanje u većoj meri je kombinovano sa svim nelegalnim poslovima, nepotizmom, protekcijom, korupcijom i dr. Tokom prošle decenije u zemljama srednje i jugoistočne Evrope rastao je talas organizovanog kriminala, a u Srbiji je doživeo kulminaciju koja je rezultirala ubistvima najviših državnih i partijskih funkcionera, a na posletku i predsednika Vlade. Ti zločini ne samo da su potkopavali pravni sistem i terorizali javno mnjenje već su urušavali stabilnost ionako labilnih privreda i političkih institucija.

Veze politike i kriminala postaju pretnja procesima demokratizacije društva, što inicira konsolidaciju interesnih grupa, ohrabruje radikalizam i polarizaciju, dovodi u pitanje poverenje građana u proces transformacije, privrednog napretka i evropskih integracija, a sve pod plaštom i zaslugom korumpiranih državnih činovnika.

Teroristički akt na SAD 11. septembra 2001. godine, definitivno je razobličio da su terorizam, korupcija i podmićivanje instrumenti organizovanog kriminala, koji prete da poprime planetarne razmere i da dovedu u pitanje egzistenciju čoveka, odnosno osnovne vrednosti i dostignuća civilizacije.

Korupcija predstavlja najperfidniji i najteži vid organizovanog kriminala koji doprinosi njegovoj ekspanziji i ukorenjivanju u sve pore društvenog sistema. Sa pravom se može istaći da korupcija predstavlja „rak ranu“ svakog društva. Pojam korupcije ne podrazumeva, kako se to obično misli, davanje poklona ili novčanica u plavim kovertima. Dakle, korupcija ne predstavlja isključivo nezakonito ponašanje, već moralnu izopače-

¹ Krijumčarenje ljudi, Centar za unapređivanje pravnih studija Beograd, Centar za pravna pitanja Bukurešt, govor Aurel Ćobanu-Dordea, str. 7.

² UN, *Zajednička procena situacije za Srbiju i Crnu Goru*, strana 77, Beograd 2003.

nost, pokvarenost, nepoštenje, nepotizam i sl. Međutim, formalna definicija Saveta Evrope u određenoj meri korupciju definiše na sledeći način: „Kao ponašanje određene osobe u javnim poslovima koje je u suprotnosti sa poslanstvom njenog položaja, što između ostalog prouzrokuje i neutemeljeno okorišćavanje.“

Korupcija omogućava brzo i jednostavno okorišćavanje, uz to teško joj je ući u trag. Imajući u vidu njen karakter potpuno je razumljivo što doseže planetarne razmere. Zato kriminolozi ne govore o potpunom odstranjivanju, već o njenom smanjivanju na meru koja je podnošljiva za društvo. Napori koji se ulažu u borbi protiv korupcije u smislu promocije profesionalnih kodeksa državnih službenika, sudija, lekara, policajaca, menadžera, advokata, prilično su blede i slabo uočljivi. Korupcija je u nekim istočnim državama vremenom postala deo obaveznih poslovnih običaja. Pažljivi analitičari će ustanoviti razliku između „demokratije u procesu tranzicije“ i tzv. „zrele demokratije“. Naime, demokratija koja je zrela ne poznaje pojavu masovne korupcije, jer je u svesti građana urezana odbojnost prema sličnim pojavama.

U Nemačkoj, primera radi, u paketu antikorupcijskih mera, predviđeno je da ukoliko državni službenik zloupotrebljava svoj položaj, celoj sledećoj generaciji njegovih potomaka zabranjeno je zaposlenje u državnoj upravi. Međutim, ako državni službenik ispoljava poštenje, njegovi potomci imaju prednost u odnosu na druge konkurente.

U SAD koje se striktno bore protiv korupcije, teško se može naći na primer kongresmen koji bi se usudio da sedne za isti sto u nekom restoranu sa kakvim političkim anonimusom i da priušti sebi besplatan ručak.

Zbog čega korupcija predstavlja zlo, najpreglednije se vidi iz Izveštaja Komiteta za civilne slobode i međunarodne poslove Evropske unije:

- zbog toga što smanjuje poverenje u Vladu i njene institucije. U prilog tome govore nemiri u Argentini i smene predsednike po principu domino-efekta;

- zbog toga što lagano ruši demokratiju i stabilnost koju donosi političko uređenje. Kredibilnost političara i efikasnost državnih službenika utopljenih u iskušenja korupcije bliži se nuli. A prividnu stabilnost korumpirane države dodatno obogaljuje potkupljivanje sudija i masovna utaja poreza, koja postaje najveća vrednost na strani veštijih;

- zbog toga što potkopava ekonomski razvoj države. U praksi, državni službenici preusmeravaju investicije sa područja obrazovanja u kapitalne projekte. Namerno povećavaju tehničku zahtevnost projekta u javnom sektoru da bi dosegli više potkupnine. (Posledice su katastrofalne. Uzmimo, na primer, azijsku finansijsku krizu pre tri godine, kada se zbog opšte korumpiranosti više nije znalo ko pije ko plaća, zbog čega su se investitori dali u panično bekstvo ostavivši za sobom berzni kolaps). I ono što je najstrašnije: korupcija smanjuje ekološke i građevinske standarde, kao i kvalitet javne infrastrukture;

- zbog toga što je odskočna daska za kriminal belih kragi. Tek pojavom korupcije, političar zaista postaje prostitutka, a državni funkcioner, umesto da bi služio narodu, njen rob. U Nemačkoj su ustanovili da su u trećini primera organizovanih kriminalnih aktivnosti učestvovali i javni službenici. Sasvim častan čovek nikada ne dozvoli da ga uzduž i popreko oprlje plamenovi korupcije. Jer u trenutku kad vatra učini svoje, ljudska privatnost prestaje da bude nedodirljiva i na vidiku je kraj političke karijere. I još više, onaj ko jednom primi potkupninu, uvek će biti marioneta u rukama više-manje sivih eminenција, finansijskih moćnika (utajivača). Proradni efekat je taj da se čoveku nikada više ne vrati duševni mir, mirna savest i miran san;

- zbog toga što u vezi sa međunarodnim kriminalom, omogućuje velike prevare vladinih činovnika i političkih funkcionera. Primera radi, korupcija jača trgovinu droga-

ma i olakšava krijumčarenje svih vrsta oružja, a uz to omogućuje kriminalcima da pravovremeno pobjegnu od ruke pravde.³

Izveštaj Evropske komisije koji se odnosi na deset zemalja centralne i istočne Evrope, koji su kandidati za ulazak u Evropsku uniju, ističe da je učinjen neznatan napredak na planu borbe protiv korupcije. Zaključak Evropske komisije napravljen je na temelju analiza, koje su u prethodnom periodu radile: Svetska banka, OECD-e i druge međunarodne organizacije koje su se aktivno bavile navedenim pitanjima u ovim zemljama.

Korupcija ne samo da sprečava i ograničava strana ulaganja, već u dobroj meri blokira političke i ekonomske reforme u zemljama u tranziciji. Analize iskustava zemalja u tranziciji iskristalisale su relativno nov fenomen takozvano „zarobljavanje države“. Naime, tzv. „tajkuni“ (novopečeni bogataši) direktno utiču na političare (izvršnu i zakonodavnu vlast), pravosudne i druge organe, kako bi izdejstvovali donošenje propisa koji bi pomogli ili olakšali da se ostvare njihovi interesi. Iz tog razloga u zemljama u tranziciji, nisu retki slučajevi „nameštanja“ prodaje preduzeća tokom procesa privatizacije. Na nižem nivou, odvija se ništa manje bezazlena, tzv. „administrativna korupcija“. Ona se svodi na podmićivanje nižih službenika, kako bi se izbeglo ili odugovlačilo izvršavanje obaveza, ostvarila neka prava preko reda i drugo.

Korupcija u zemljama u tranziciji takođe je iskristalisala određene specifičnosti. Sveobuhvatne ekonomske i društvene reforme u svojoj biti imaju za svrhu da izvrše preraspodelu vlasti sa društvenog (državnog) sektora na privatni. Stoga, velika ovlašćenja koje države poseduju u svrhu tako velikih preobražaja i promena, stvaraju različite izazove i mogućnosti, što naravno podrazumeva i zloupotrebe u smislu favorizovanja određenih pojedinačnih i grupnih interesa.

Evropska komisija prepoznala je probleme sa kojima se suočavaju sve zemlje u regionu, pa je preporučila donošenje zakonskih kazni, odnosno donošenje anti-korupcijskih zakona kojima bi se regulisali postupci postavljenja, unapređivanja i smenjivanja državnih službenika, kao i uvođenje institucija i mehanizama za podnošenje žalbi, donošenje zakona o konfliktu interesa, kao i etičkih kodeksa.

U cilju borbe protiv terorizma, korupcije i drugih vidova organizovanog kriminala, doneto je niz važnih međunarodnih dokumenata: međunarodnih multilateralnih, regionalnih i bilateralnih konvencija i ugovora, deklaracija, rezolucija i zajedničkih stavova. Neki od važnih dokumenata su:

- Krivičnopravna konvencija o korupciji 27. januara 1999. godine;
- Građanskopravna konvencija o korupciji od 4. novembra 1999. godine;
- Sporazum (delimični i prošireni) o osnivanju „Grupe država za borbu protiv korupcije - GRECO“, od maja 1998. godine;
- Konvencija EU o borbi protiv korupcije u koju su uključeni službenici Evropskih zajednica i službenici državnih članica Evropske unije, od 27. maja 1997. godine;
- Konvencija OECD, protiv podmićivanja stranih javnih službenika u međunarodnim poslovnim transakcijama, od 17. decembra 1997. godine;
- Konvencija o pranju novca, pretresu, zapleni i konfiskaciji prihoda od kriminala, od 8. novembra 1990. godine;
- Zajednička akcija o pranju novca, utvrđivanju, traganju, zamrzavanju, uzapčanju i konfiskaciji sredstava i prihoda od kriminala, od 3. decembra 1998. godine;
- Okvirna odluka Saveta EU o pranju novca, identifikaciji, pronalaženju, zamrzavanju, zapleni i oduzimanju sredstava i prihoda kriminala, od 26. juna 2001. godine.

³ www.radiostudent.si/projekti/demokracija/teksti/korupcija

Članom 8. UN-TOCC-a, države potpisnice Konvencije obavezuje se, da će sankcionisati korupciju u odnosu na javne službenike, čime se obuhvata i „aktivno“ i „pasivno“ mito, a to znači i nuđenje nedopuštene koristi javnom službeniku i nagovaranje na takvu korist ili njezino prihvatanje od strane javnog službenika. Isto tako, sankcionisati će se sudelovanje u činjenju krivičnog dela u svojstvu ortaka, bilo na strani osobe koja daje nedopuštenu korist ili koja je prima (stav 3). Čini se da član 8. ni u kom slučaju nije ograničen na javne službenike koji obavljaju funkcije koje se odnose na krivična dela utvrđena u UN-TOCC-u. Pojam „javni službenik“, odnosi se na sve osobe koje pružaju javne usluge (stav 4). U stavu 2 člana 8, sugerise se da se sankcionisanje proširi na strane javne službenike ili međunarodne državne službenike, te i na druge oblike korupcije.

Regionalno istraživanje korupcije⁴ u sedam zemalja jugoistočne Evrope (Albaniji, Bugarskoj, BiH, Rumuniji, Makedoniji, Hrvatskoj, Srbiji i Crnoj Gori) obavljeno je prvi put februara 2001. godine, a zatim ponovljeno u februaru 2002. godine. Obzirom da je korupciju pristupna u radu raznih institucija te prožima brojne profesionalne i druge društvene grupe, kako na lokalnom, tako i na nacionalnom nivou, cilj istraživanja je bio da se ukaže na značaj problema korupcije i raširenosti te pojave. Podaci za sedam zemalja regiona prikupljeni su na nacionalnim reprezentativnim uzorcima uz korišćenje jedin-stvenog upitnika, a broj anketiranih je gotovo 8.000 punoletnih građana. U Srbiji je intervjuisano 1.509, a u Crnoj Gori 563 ispitanika. Rezultati navedenog istraživanja preslikavaju mišljenje građana, način na koji oni opažaju korupciju, prisutnost korupcije u svakodnevnom životu, procene raširenosti korupcije, kao i očekivanja o mogućnosti iskorenjivanja korupcije. Ovi rezultati su predstavljeni preko indeksa korupcije, čija se vrednost kreće od 0-10, pri čemu 10 označava najlošije stanje, a 0 stanje u kome se za jedno društvo može reći da ne poznaje pojavu korupcije.

Očito je da su najvažniji problemi zemalja gde je vršeno istraživanje vezani za nezaposlenost, siromaštvo i niske zarade, što je uostalom i uobičajeno za države koje prolaze tranzicione procese. Međutim, činjenica je da je i korupcija jedan od najznačajnijih problema svih posmatranih zemalja.

Istraživanje je pokazalo da Albanija i Rumunija ovaj problem stavljaju na prvo mesto, dok u Srbiji i Crnoj Gori problem koji se tiče korupcije nalazi se na 4. odnosno na 5. mestu na skali prioriteta, odmah iza siromaštva, nezaposlenosti i kriminala u slučaju Srbije, a iz istih ovih problema i političke nestabilnosti u pogledu Crne Gore.

O korupciji se svi izjašnjavaju kao o neprihvatljivoj pojavi, makar deklarativno. Na takav zaključak ukazuju veoma niske vrednosti indeksa tolerancije korupcije u čitavom regionu u rasponu od 1,7 do 3 za 2002. godinu.

Međutim, visoko moralan stav o neprihvatljivosti korupcije nalazi se u raskoraku sa konkretnim životnim situacijama, gde građani obično pred korupcijom „zatvaraju oči“, kako bi rešili različite životne probleme, mahom radi zaobilazjenja komplikovanih administrativnih procedura, onoga što se žargonskim jezikom naziva „birokratijom“. Tako i 2002. godine, indeks prijemčivosti na pojave korupcije i dalje je bio viši od indeksa tolerancije u svim posmatranim zemljama.

Pored lekara, policija i carina, a zatim poreski organi i opštinske službe, viđeni su očima građana kao najkorumpiraniji. Službenici ovih službi, eksplicitnije od ostalih predstavljaju pred građane zahteve za nekom vrstom nadoknade. Interesantno je da su iden-

⁴ SELDI projekat (Southeast European Legal Development Initiative), pod čijim je okriljem obavljeno regionalno istraživanje korupcije, obuhvata simultani rad u sedam zemalja regiona u borbi protiv korupcije. Reč je o Albaniji, Bugarskoj, BiH, Rumuniji, Makedoniji, Hrvatskoj, Srbiji i Crnoj Gori.

tične grupe i 2001. godine bile u vrhu ove liste. Više od 50 odsto ispitanika u Srbiji i u Albaniji ove profesionalne grupe vidi kao najkorumpiranije.

Indeks raširenosti korupcije najizraženiji je u odnosu na sve druge indekse. Građani i dalje imaju utisak o dosta širokoj rasprostranjenosti korupcije u regionu. U Makedoniji je, na primer, registrovan oštiji rast percepcije korupcije, dok je stanje u ostalim zemljama uglavnom neznatno promenjeno u odnosu na prethodno istraživanje.

Ono što je takođe evidentno jeste to da građani izražavaju priličan pesimizam i sumnju, sa aspekta kapaciteta države za borbu protiv korupcije u zemljama jugoistočne Evrope. Taj pesimizam je osobito izražen kod građana Rumunije, Makedonije i Srbije.

Meritorni svetski analitičari svrstali su Srbiju i Crnu Goru, po opsegu upražnjavanja korupcije, u grupu najkorumpiranijih zemalja na svetu, ali sa smanjenim nivoom korupcije u 2004. godini u odnosu na prethodne godine. Te činjenice je pokazalo globalno istraživanje u 146 država, iskazano kroz indeks percepcije korupcije (CPI). Srbija i Crna Gora nalaze se na 97. mestu na listi od 146 zemalja i to među onim koje nisu željena grupa i koje su uglavnom zemlje „trećeg sveta“. U grupi sa Srbijom i Crnom Gorom su: Makedonija, Alžir, Liban, Nikaragva. Zemlje se rangiraju na osnovu najmanje tri nezavisna istraživanja u kojima učestvuju poslovni ljudi, teoretičari i analitičari rizika. „Srbija, ali i Crna Gora ima indeks CPI 2,7, što ukazuje na visok nivo korupcije, ali se beleži ohrabrujući trend u odnosu na istraživanja iz ranijih godina“ rekao je Vladimir Goati, predstavljajući rezultate globalnog istraživanja o nivou korupcije u organizaciji Transparensi internešenel.

Istraživanja koja su vršena od strane Centra za proučavanje alternativa (CPA/CPS) u saradnji sa Istraživačkim i analitičkim centrom „Argument“ u okviru navedenog SEL-DI projekta, u vezi sa regionalnim istraživanjem korupcije, ukazala su na nekoliko važnih analitičkih činjenica o raširenim stereotipima o korupciji u Srbiji: Korupcija je važan društveni problem. Skoro dve petine građana (38%) stavilo je korupciju među tri najvažnija društvena problema. Češće od korupcije navođen je problem političke nestabilnosti (60%), nezaposlenosti (49%) i siromaštva (42%). Kako su nezaposlenost i siromaštvo, deo istog sindroma onda bi se sa sigurnošću moglo istaći da je društvo u Srbiji preopterećeno sledećom trijadom problema: pitanje standarda, sigurnosti i opstanka je na prvom mestu; pitanje političke stabilnosti ili nestabilnosti je na drugom mestu; kriminal i korupcija su na trećem mestu.

– Percepcija važnosti korupcije kao ustaljenog društvenog problema je stabilna u skladu sa ranijim istraživanjima.

– Evidentno je da korupcija nešto više opterećuje gornje slojeve društva. Prisutnost korupcije pre primete oni koji imaju obrazovanje više od osnovne škole, nego oni koji su samo sa osnovnom školom ili bez nje: korupciju među tri najvažnija problema svrstava 29 odsto ispitanika koji imaju osnovnu školu ili nemaju ni nju, 40 odsto ispitanika sa srednjom školom i 43 odsto ispitanika sa višom ili visokom školskom spremom.

– Što se tiče raširenosti korupcije, tri petine građana Srbije (60 odsto) misli da su svi službenici u javnom sektoru korumpirani ili pak većina njih. Nepuna četvrtina smatra da je manji deo službenika korumpiran, a približno jedna šestina tvrdi da je retko ko korumpiran ili ne zna da odgovori na to pitanje.

– Istraživanja su potvrdila uverenje građana, u prilog tome da gotovo nema imuniteta na korupciju, s tim da je određene društvene grupe pošast korupcije zahvatila skoro u potpunosti. Korupcija je najviše zahvatila carinike (79%), lekare (70%), policajce (67%), advokate (62%), političare (59%), biznismene (58%), sudije i poreske službenike (po

57%), opštinske službenike (51%), navedeno potvrđuje i jedna regionalna studija.⁵ Na dnu rang liste, po manjoj koruptivnosti izdvajaju se predstavnici nevladinih organizacija (28%), novinari (3%) i školski nastavnici (34%).

– Porast korumpiranosti građani primećuju u slučaju lekara, sa 61 na 70%, kod školskih nastavnika sa 25% u 2001. godini na 34% u 2002. godini, univerzitetskih nastavnika sa 34 na 42%, opštinskih službenika sa 46 na 51%. Opadanje korumpiranosti građani primećuju u slučaju službenika u ministarstvima sa 56% u 2000. na 45% u 2001. i 44% u 2002. godini; sudija 64 -60-57%, istražnih organa 57-49%, poreskih službenika 64-57%, poslanika u skupštini 57-45%, ministara 55-46%. Primetna je pravilnost po kojoj pristalice opozicionih stranaka smatraju, da su društvene grupe javnih službenika u znatnoj meri zahvaćene korupcijom, više nego što misle pristalice stranaka na vlasti i oni građani koji najavljuju svoju izbornu apstinenciju.⁶

– U vezi sa mišljenjem o raširenosti korupcije, kao i formiranja mišljenja o raširenosti korupcije od uticaja su bili razgovori građana sa rođacima, prijateljima i poznanicima. Pozivanje na sopstveno iskustvo je prilično stabilan izbor za zaključivanje o korupciji i njega navodi otprilike između 21 i 25 odsto ispitanika.

– Prisutna je činjenica da treba razlikovati mnjenje o raširenosti korupcije od koruptivnog iskustva, kada je ispitanik doživeo da je od njega neko tražio mito. Mnjenje o raširenosti korupcije je u proseku duplo raširenije od koruptivnog iskustva, pa stoga mnjenje o raširenosti korupcije ne može se uzeti kao pouzdan pokazatelj stvarne raširenosti korupcije.

– Evidentno je da opšte siromašenje snižava i kriterijume onih koji uzimaju mito, pa nisu retki slučajevi uzimanja cigareta, skupocenog pića i desetine evra, i drugo.

Vlada Republike Srbije je jedinstvena u stavu da je borba protiv korupcije jedan od njenih najvažnijih prioriteta. Vlada je preduzela nekoliko anti-korupcijskih mera, a Zakon o izmenama Krivičnog zakona uveo je novo poglavlje posvećeno korupciji kao krivičnom delu. Vlada je takođe 2002. godine osnovala savetodavno telo Savet za borbu protiv korupcije, koje je izgradio predlog zakona o sukobu interesa, slobodnom pristupu informacijama, finansiranju političkih stranaka, ponašanju javnih službenika, u saradnji sa pravnim ekspertima i NVO Transparensi internešenel (TI), i u skladu sa međunarodnim standardima. Gotovo na čitavoj teritoriji Srbije otvoreno je 26 kancelarija za borbu protiv korupcije u kojima rade policajci, javni tužioci i službenici BIA-e.

Navedeni pokazatelji, sasvim pouzdano izvlače zaključke o tome koliko je problem korupcije značajan, kako u domenu opštih društvenih implikacija koje za sobom povlači, tako i u domenu širenja i uzrokovanja anticivilizacijskih pojava u kojima prednjače ovi oblici organizovanog kriminala. Stoga se tokom tranzicionih reformi ovim pojavama mora ukazati posebna pažnja uporedo sa ekonomskim pravnim i drugim reformama.

⁵ Centar za proučavanje Alternativa / Centre for Policy Studies (CPA/CPS), (2002). Istraživanje javnog mnjenja o korupciji uz pomoć USAID, CRS i Freedom House.

⁶ Bjelajac, Ž., *Trgovina ljudima, uzroci i posledice*, Beograd, 2005, str. 111.

Assoc. prof. Željko Bjelajac Ph.D.

Corruption – a mean of organized criminal

A b s t r a c t

Now days organized crime does not have any state and regime boundaries in the world. It is the major threat to political and economic stability, i.e. to the economic development of South-Eastern Europe. A net of well organized criminal groups, consisting of all the nationalities, are involved in “business” that bring a lot of profit, most often related to trade of narcotics, weapons and white slavery. This problem is of great importance. Through the reforms that take place in the period of transition, special attention must be given to this problem, followed by economic, legislative and other reforms.

Key words: organized crime, corruption, violence, European Commission, international acts

Literatura

1. Bjelajac, Ž., *Trgovina ljudima, uzroci i posledice*, Beograd 2005.
2. *Krijumčarenje ljudi*, Centar za unapređivanje pravnih studija Beograd, Centar za pravna pitanja Bukurešt, govor Aurel Cobanu- Dordea.
3. Centar za proučavanje Alternativa / Centre for Policy Studies (CPA/CPS), (2002). *Istraživanje javnog mnjenja o korupciji uz pomoć USAID, CRS i Freedom House.*
4. UN, *Zajednička procena situacije za Srbiju i Crnu Goru*, Beograd 2003.
5. www.radiostudent.si/projekti/demokracija/teksti/korupcija